

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 194, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna ett reservationsanslag av 150,000 kronor till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet.

Sedermera har Kungl. Maj:t i den 21 april 1943 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 231, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 285,000 kronor.

Genom beslut av 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 218; r. skr. nr 282) anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under nionde huvudtiteln till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet ett reservationsanslag av 150,000 kronor, vilket disponerats för uppläggande av statliga förråd av eldsläckningsmateriel men även till ett mindre belopp för avlönande av länsskogsbrandchefer, för ersättning till deras resekostnader samt för gäldande av kostnader för kurser och övningar för skogsbrandbefälet. Vid 1940 års urtima riksdag anvisades härafter å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 dels under omförmälda anslagsrubrik (prop. nr 1, bil. 7; r. skr. nr 15) ett reservationsanslag av 50,000 kronor, avsett för bestridande av löne-, rese- samt kurskostnader av nyss angivet slag, dels ock till Skogsvård m. m.: Ytterligare medel för främjande av skogsbrandskyddet (prop. nr 62; r. skr. nr 82) ett reservationsanslag av 785,000 kronor. Av sistnämnda anslag beräknades 700,000 kronor till inköp av eldsläckningsmateriel, 60,000 kronor till löne- och resekostnader för läns- och distriktsskogsbrandchefer samt 25,000 kronor till kostnader för kurser och övningar inom skogsbrandskyddet. För vart och ett av budgetåren 1941/42 och 1942/43 har å riksstaten till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet funnits uppfört ett reservationsanslag av 150,000 kronor, varav 75,000 kronor beräknats till arvoden och resor för

förenämnda befattningshavare i skogsbrandorganisationen och till skogsbrandkurser samt 75,000 kronor till kostnader i samband med skogsbrandbevakningen. Dessutom må erinras om att 1941 års riksdag (prop. nr 311; r. skr. nr 473) å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 anvisat omkring 600,000 kronor för inköp av eldsläckningsmateriel.

I skrivelse den 16 september 1942 — vilken skrivelse anmälts i årets statsverksproposition — har skogsstyrelsen hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet anvisas ett reservationsanslag av 220,000 kronor, av vilket belopp 60,000 kronor avsåges för täckande av vissa organisationskostnader (avlöningar och reseersättningar till läns- och distriktsskogsbrandchefer), 15,000 kronor för anordnande av skogsbrandkurser samt 145,000 kronor för upprätthållande av skogsbrandbevakning. Anslagets storlek och formerna för statsunderstödens utlämnande vore emellertid, framhåller skogsstyrelsen, delvis beroende på huruvida brandförvarsutredningens betänkande med förslag till ny brandlag (stat. off. utr. 1942: 10) komme att föranleda framställning till riksdagen rörande en omorganisation av brandförsvaret från och med nästa budgetår. I detta sammanhang har skogsstyrelsen erinrat om att nämnda utredning ansett det nödvändigt att som komplement till de av utredningen föreslagna — under en riksbrandinspektör sorterande — länsbrandinspektörerna bibehålla länsskogsbrandcheferna och i viss utsträckning dessas närmaste medhjälpare, distriktsbrandfogdarna, ävensom att utredningens förslag närmast syftade till en utvidgning av den hittills bedrivna kursverksamheten. Skogsstyrelsen har slutligen i förevarande skrivelse ifrågasatt, huruvida det icke vore lämpligt att införa ändrade grunder för finansieringen av skogsbrandbevakningen i riket.

Efter samråd med luftskyddsinspektionen har skogsstyrelsen härefter den 20 mars 1943 överlämnat en den 24 februari 1943 dagtecknad utredning med förslag till grunder för organisation och finansiering av riksbrandtornsnätets underhåll och bemanning. Förslaget, över vilket infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret och riksräkenskapsverket, går i huvudsak ut på att ifrågavarande brandbevakningsuppgift skall såsom en integrerande del av skogsbrandskyddet anförtros åt den länsstyrelserna underställda skogsbrandorganisationen samt att ansvaret för bevakningens ordnande härvid skall åvila länsstyrelserna. I fråga om bevakningens finansiering föreslår skogsstyrelsen, att staten tills vidare liksom hittills helt bekostar riksbrandtornens bemanning och underhåll. De för ändamålet erforderliga statsmedlen borde anvisas å ett förslagsanslag, benämnt Skogsvård m. m.: Bidrag till förebyggande och släckning av skogsbrand. För budgetåret 1943/44 har emellertid medelsanvisningen ansetts böra ske på samma sätt som hittills, d. v. s. över ett reservationsanslag till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet. Anslaget föreslås för nästa budgetår uppfört med 285,000 kronor, varav 210,000 kronor avses för bestridande av kostnader för skogsbrandbevakningen samt $(60,000 + 15,000 =)$ 75,000 kronor för gäl-

dande av vissa organisationskostnader och för anordnande av skogsbrandkurser.

Enligt vad skogsstyrelsen meddelar har styrelsen vid verkställandet av föreliggande utredning bland annat — med överlämnande av en diskussionspromemoria i ämnet — inhämtat yttranden från domänstyrelsen, samtliga länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser, Sveriges skogsägareförbund samt Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

Departementschefen har i ärendet anfört och föreslagit följande:

»Genom den forcering av brandtornsbyggandet som från och med år 1940 möjliggjordes genom att staten i betydande utsträckning ekonomiskt medverkade i strävandena att åstadkomma ett effektivare skogsbrandförsvar är det 300 bevakningspunkter omfattande riksnätet för skogsbrandbevakningen — till vilket initiativet ursprungligen togs av enskilda intressenter — nu i det närmaste färdigställt. Frågan om brandtornens bemanning och underhåll var år 1941 föremål för statsmakternas prövning. Det beslut som då fattades innebar, att skogsvårdsstyrelserna skulle omhändervar tornens bevakning och underhåll samt för detta arbete erhålla ersättning av statsmedel. Anslag för ändamålet ha därefter också årligen anvisats av riksdagen. Såsom framgår av den i det föregående lämnade framställningen har dock ifrågasvarande brandbevakning i praktiken organiserats på olika sätt i de skilda länen. Endast i ett fåtal län ordna sålunda skogsvårdsstyrelserna genom sina egna tjänstemän tornens bevakning och underhåll. I det övervägande antalet län handhaves bevakningen av länsskogsbrandchefer med hjälp av distrikts- skogsbrandchefer och brandfogdar. Skogsvårdsstyrelsernas befattning med skogsbrandbevakningen inskränker sig för dessa läns vidkommande till att styrelserna förskottera kostnaderna för den bevakning som i enlighet med det sagda ombesörjes av den länsstyrelserna underställda kommunala skogsbrandorganisationen samt den sakkunnigorganisation som från år 1940 står till länsstyrelsernas förfogande på skogsbrandskyddets område. Liksom skogsstyrelsen finner jag den för närvarande tillämpade ordningen för skogsbrandbevakningen vara mindre rationell. Det torde vara i hög grad önskvärt att få klart fastslaget, vilken myndighet eller organisation som skall ombesörja bevakningen och ansvara för densammans behöriga fullgörande samt handhava utbetalningen av kostnaderna därför.

Efter övervägande av de olika alternativ till lösning av frågan om skogsbrandbevakningens organisation som framlagts i skogsstyrelsens utredning har jag funnit det vara mest ändamålsenligt, att bevakningen såsom skogsstyrelsen föreslagit anförtros åt den speciella skogsbrandorganisation som efter tillkomsten av gällande skogsbrandlag vuxit fram och som enligt vad från olika håll vitsordats visat sig fungera tillfredsställande. Den brandbevakning, varom här är fråga, ansluter sig enligt mitt förmenande så nära till det övriga skogsbrandskyddet att bevakningen lämpligen bör samordnas med detta. Att den förefintliga skogsbrandorganisationen icke från början anlätades för bevakningens fullgörande berodde på att sagda organisation ännu för några år sedan icke vunnit erforderlig stabilitet och effektivitet. Den

omständigheten att bestyret med bevakningens ordnande i realiteten i de flesta länen anförtratts åt skogsbrandorganisationen ådagalägger emellertid tydligt den ändring som därefter i detta hänseende inträtt. Jag torde även få erinra om att bevakningens inlemmande i den särskilda skogsbrandorganisationen förordats av nära nog samtliga de myndigheter och organisationer som hörts i ärendet, däribland riksräkenskapsverket, domänstyrelsen, 22 länsstyrelser, 24 skogsvårdsstyrelser, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

En viss meningsskiljaktighet har yppats beträffande den närmare utformningen av bevakningens organisation. Enligt skogsstyrelsens förslag skulle ansvaret för brandbevakningen läggas på länsstyrelserna, vilka för uppgiftens fullgörande förutsattes skola anlita den sakkunnigorganisation (läns- och distriktsskogsbrandchefer) som står till deras förfogande på förevarande område. I några yttranden, bland annat riksräkenskapsverkets, har däremot gjorts gällande, att den kommunala skogsbrandorganisationen borde åläggas att svara även för skogsbrandbevakningen. Med hänsyn bland annat till den större likformighet i bevakningens ordnande inom de olika kommunerna som torde stå att vinna enligt skogsstyrelsens förslag anser jag mig böra biträda detsamma. Möjlighet synes såsom skogsstyrelsen anfört föreligga att utan alltför stora svårigheter — genom föreskrifter i de olika skogsbrandordningarna eller på annat lämpligt sätt — erhålla garantier för att läns- och distriktsskogsbrandcheferna skola kunna påkalla medverkan från brandfogdarnas sida i erforderlig utsträckning. Ehuru jag på sätt framgår av det förut sagda anser, att skogsvårdsstyrelserna böra helt befrias från arbetet med skogsbrandbevakningen, är det enligt min mening önskvärt, att den sakkunskap och lokalkännedom i fråga om skogliga förhållanden, som förefinnes inom skogsvårdsstyrelserna, även i fortsättningen får vid behov anlitas av skogsbrandorganisationen.

Jag anser mig böra framhålla, att den av mig i det föregående förordade organisationen av skogsbrandbevakningen i och för sig icke kommer att påverkas av eventuella förslag i anledning av det betänkande rörande brandförsvarets omorganisation som år 1942 framlagts av brandförsvarsutredningen men som, enligt vad chefen för kommunikationsdepartementet meddelat, icke kommer att föranleda proposition till den nu församlade riksdagen.

I fråga om finansieringen av riksbrandtornens bevakning och underhåll äro givetvis olika utvägar tänkbara med hänsyn till att såväl det allmänna som enskilda personer och organisationer ha intresse av att en effektiv bevakning upprätthålles i syfte att förebygga brandskador inom landets så värdefulla skogsområden. Skäl kunna givetvis anföras mot att skogsägarna och kommunerna — vilka jämte staten äro huvudentressenter i förevarande fall — i varje fall mera direkt åläggas att svara för ifrågavarande bevakningskostnader. Att vid en eventuell kostnadsfördelning åstadkomma en tillfredsställande avvägning mellan de olika intressenterna torde sålunda vara förenat med nära nog oöverstigliga svårigheter. Vad beträffar tanken

att låta landets skogsägare mera omedelbart bestrida åtminstone vissa kostnader för bevakningen har det hittills icke lyckats att finna en lösning, som innefattar en rättvis grund för kostnadernas fördelning mellan olika skogsfastigheter samt en enkel och billig form för uppbörd av de debiterade kostnadsbeloppen. Även en anordning avseende att kommunerna skulle helt eller delvis bestrida bevakningskostnaderna torde vara behäftad med åtskilliga olägenheter. Förutom de svårigheter, vilka av det övervägande antalet länsstyrelser förutsetts skola uppkomma i samband med en fördelning av kostnaderna mellan kommuner som ha gagn av samma brandtorn, torde sistnämnda anordning, åtminstone i hittills föreslagen form, även i övrigt vara mindre praktisk. Det kan ej heller bestridas, att staten har ett betydande intresse av att en välordnad skogsbrandbevakning är organiserad i landets skogar. För närvarande är frågan om organisationen av det allmänna brandskyddet inom landet, däri inbegripet även skogsbrandskyddet, under övervägande. I samband med lösandet av detta spörsmål torde även närmare bestämmelser komma att meddelas rörande fördelningen av kostnaderna för brandskyddet mellan staten, kommunerna samt de enskilda. Med hänsyn till det anförda anser jag, att övervägande skäl tala för att staten tills vidare, intill dess slutlig ståndpunkt tagits till förenämnda fråga rörande brandskyddets ordnande, liksom hittills påtager sig kostnaderna för skogsbrandbevakningens upprätthållande. Frågan om upptagandet av en särskild brandbevakningsavgift i samband med införande av obligatorisk skogsbrandförsäkring torde icke i detta sammanhang kunna upptagas till prövning.

De beräkningar av kostnaderna för skogsbrandbevakningen, som framlagts av skogsstyrelsen, ha icke föranlett någon erinran från min sida. Ifrågavarande kostnader skulle alltså innefatta utgifter för vaktmanskapets avlöning, resor, olycksfallsförsäkring o. d., för telefonförbindelser till tornen, för löpande underhåll av desamma, för förnyelse av uttjänta torn ävensom för skälig ersättning till de brandfogdar som belastas med uppgiften att ordna tornens bemanning och underhåll. För budgetåret 1943/44 ha kostnaderna för angivna ändamål, under förutsättning av medelsvår skogsbrandrisk, beräknats komma att uppgå till 210,000 kronor. Till kostnadernas gäldande torde alltså behöva anvisas statsmedel till nämnda belopp. Då jag icke heller har något att erinra mot skogsstyrelsens förslag om beräkande av 60,000 kronor till löner och reseersättningar åt läns- och distriktsskogsbrandchefer samt 15,000 kronor till skogsbrandkurser, skulle den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen för samliga här ifrågavarande ändamål uppgå till $(210,000 + 60,000 + 15,000 =) 285,000$ kronor.

Beträffande formen för anvisande av statsmedel till skogsbrandskyddet har såväl skogsstyrelsen som riksräkenskapsverket ifrågasatt vissa förändringar. Skogsstyrelsen har sålunda föreslagit, att medel till bestridande av bevakningskostnaderna framdeles — dock icke för budgetåret 1943/44 — skulle utgå från ett förslagsanslag, varifrån även skulle gäldas ersättningar för släckning av skogseld samt statsbidrag till kommunernas skogsbrandväsen. Riksräkenskapsverkets förslag — vilket förestavas av angelägenheten att i redo-

visningen hålla åtskilda utgifter för verksamhet i statens regi, bidrag till kommuner samt ersättningar till enskilda — går i huvudsak ut på att medel till de löpande utgifterna för skogsbrandväsendet böra anvisas å tre anslag, nämligen ett förslagsanslag till särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet — från vilket anslag bland annat skogsbrandbevakningskostnaderna, vid bifall till skogsstyrelsens förslag, liksom hittills böra bestridas — ett förslagsanslag till bidrag till kommunernas skogsbrandväsen samt ett förslagsanslag till ersättningar för deltagande i släckning av skogseld m. m. Då emellertid med hänsyn till vad förut anförts ett sammanförande av anslagen till skogsbrandskyddet med anslag till det övriga brandförsvaret kan ifrågakomma, anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka de omläggningar rörande medelsanvisningen till skogsbrandskyddet som sålunda föreslagits. Det synes dock — i betraktande särskilt av den osäkerhet som alltid måste vidlåda förhandsberäkningar rörande kostnaderna för skogsbrandbevakningen — mest lämpligt, att det anslag till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet, som torde böra upptagas å riksstaten för budgetåret 1943/44, gives karaktär av förslagsanslag. Anslaget bör i enlighet med vad förut anförts uppföras med 285,000 kronor, innebärande en höjning av det under punkten 194 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition beräknade beloppet med 135,000 kronor. Sedan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande anslagets användning. Härvid synas i fråga om de medel som avses för bestridande av kostnaderna för brandtornens bevakning och underhåll i huvudsak kunna tillämpas samma regler, som nu gälla i avseende å statsbidragen till skogsvårdsstyrelserna för motsvarande kostnader. Möjlighet bör liksom hittills finnas att i särskilda fall med statsmedel bekosta jämväl bevakningen vid och underhållet av torn, som icke ingå i riksnätet.»

Utskottet.

Till en början torde erinras om att riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår anvisat 50,000 kronor till färdigställande av återstående 14 brandtorn enligt den av Kungl. Maj:t fastställda riksplanen för skogsbrandbevakningen, vilken plan omfattar inalles 300 bevakningspunkter. I den nu föreliggande propositionen äskas anslag till bestridande av beräknade kostnader för administrationen av skogsbrandbevakningen under nästa budgetår. I samband härmed har departementschefen i anslutning till skogsstyrelsens utredning till omprövning upptagit frågan om bevakningens organisation. För närvarande är, såsom framgår av propositionen, skogsbrandbevakningen i praktiken organiserad på olika sätt i de skilda länen: medan i ett fåtal län skogsvårdsstyrelserna genom sina egna tjänstemän ordna brandtornens bevakning och underhåll, handhaves i det övervägande antalet län denna uppgift under länsstyrelsernas överinseende av länsskogsbrandchefer och distriktsskogsbrandchefer med tillhjälp av kommunala brandfogdar. Den sålunda tillämpade ordningen för brandtornens skötsel finner utskottet liksom departementschefen och skogsstyrelsen vara föga rationell och anser

därför lämpligt, att åtgärder nu vidtagas för att i samband med slutförandet av brandtornsbyggandet åstadkomma en effektivisering av skogsbrandorganisationen. Såsom departementschefen anfört synes vad skogsstyrelsen föreslagit vara ägnat att tillgodose detta reformkrav. Utskottet finner det nämligen vara ändamålsenligt, att brandbevakningen i fortsättningen genomgående ombesörjes av den kommunala skogsbrandorganisationen samt att ansvaret för bevakningen lägges på länsstyrelserna. När skogsvårdsstyrelserna därigenom helt befrias från arbetet med skogsbrandskyddet, utgår emellertid utskottet liksom departementschefen ifrån att den sakkunskap och lokalkännedom i fråga om skogliga förhållanden, som förefinnes inom dessa styrelser, även framdeles får vid behov utnyttjas av skogsbrandorganisationen.

Med avseende på finansieringen av riksbrandtornens bevakning och underhåll har departementschefen dryftat möjligheterna att fördela ifrågakommande kostnader på staten, kommunerna och de enskilda skogsägarna, vilka samtliga ha intresse av att en effektiv bevakning upprätthålles i syfte att förebygga brandskador inom landets skogsområden. Emellertid synes det möta stora svårigheter att vid en eventuell kostnadsfördelning åstadkomma en tillfredsställande avvägning mellan de olika intressenterna. Då för övrigt frågan om organisationen av det allmänna brandskyddet inom landet, däri inbegripet även skogsbrandskyddet, för närvarande är under utredning, torde i samband härmed komma att övervägas att meddela bestämmelser rörande fördelningen av kostnaderna för brandskyddet mellan staten, kommunerna och de enskilda. Inom utskottet ha olika meningar kommit till uttryck beträffande förevarande spörsmål, därvid bland annat ifrågasatts att även brandförsäkringsanstalterna skulle deltaga i kostnaderna samt å andra sidan att staten ensam borde svara för dessa. I nuvarande läge delar utskottet departementschefens uppfattning, att övervägande skäl tala för att staten tills vidare, intill dess slutlig ståndpunkt tagits till nyssberörda fråga om brandskyddets ordnande, liksom hittills påtager sig kostnaderna för skogsbrandbevakningens upprätthållande.

De beräknade bevakningskostnaderna innefatta utgifter för vaktmanskapets avlöning, resor, olycksfallsförsäkring o. dyl., för telefonförbindelser till tornen, för löpande underhåll av desamma, för förnyelse av uttjänta torn ävensom för skälig ersättning till de brandfogdar, som belastas med uppgiften att ordna tornens bemanning och underhåll. För nästa budgetår uppskattar departementschefen dessa kostnader, under förutsättning av medelsvår skogsbrandrisk, till 210,000 kronor. Vidare beräknar departementschefen 60,000 kronor till löner och reseersättningar åt läns- och distriksskogsbrandchefer samt 15,000 kronor till skogsbrandkurser. Medelsbehovet för budgetåret 1943/44 skulle sålunda uppgå till sammanlagt 285,000 kronor. Mot dessa beräkningar har utskottet ingen erinran att framställa liksom ej heller mot den form för medelsanvisningen som departementschefen förordat.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 285,000 kronor.

Stockholm den 1 juni 1943.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Carl Edmund Eriksson, Granath, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson*, friherre *Beck-Friis, Näslund* och *Bror Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Ericsson i Sörsjön, Mäler, Carlström, Andersson i Surahammar* och *Hansson i Vännäsby*.
